

EX*LIBRIS

WOJEWÓDZKIEJ

I MIEJSKIEJ

BIBLIOTEKI

PUBLICZNEJ

IM. EMANUELA SMOŁKI

W OPOLU

PRZYSŁOWIA,

przypowieści i ciekawsze zwroty językowe

ludu polskiego na Śląsku,

w księstwie Cieszyńskim.

Zebrał

Dr. Andrzej Cinciała,

notaryusz w Cieszynie.

„Gdo te książkę ukradnie,
Temu ręka upadnie.“

Czysty dochód przeznaczony jest Czytelni ludowej i Domu
narodowemu w Cieszynie.

Cieszyn 1885.

Nakładem autora. — Drukiem Henryka Feitzingera i Sp.

~~1452~~
849 \$

398.9

Cine
Przyst.

398.9 (438): 484-08

ZBIORY SŁĄSKIE

Akc VI Nr 295 / 61 / C

Przedmowa.

Godzi się zaiste zajrzeć pod strzechy wieśniacze i przypatrzeć się bliżej temu ludowi, który pomimo, że w pocie czoła pracuje na życie, bynajmniej nie jest pozbawiony pewnej rodzimej swojskiej sztuki i literatury. Ileż to pięknych pieśni ludowych wydobyli już skrzętni zbieracze z ust ludu. A jeżeli pieśni te, w których maluje się nie raz głębokie uczucie, a czasem przebrzmiewa jakieś historyczne zdarzenie, nazwiemy poezją ludową, której najwonnejsze i najpiękniejsze kwiaty śmiało można postawić obok najpiękniejszych płodów sztucznej poezji lirycznej, to znowu w przysłowiaich streszcza się mądrość ludowa, jego praktyczna filozofia, na długich i głębokich spostrzeżeniach oparta i wyrażona w krótkich, ulotnych zdaniach, łatwo wbijających się w pamięć.

Cywilizacya narodu, jego sposób życia, jego usposobienie, skłonności, zwyczaje i nawet, jak w przysłowiaich historycznych, jego dziejowa przeszłość — to wszystko odbija się w przysłowiaich.

Niniejszy skromny zbiorek obejmuje przysłowia zaczerpnięte z ust ludu polskiego na Śląsku austryackiem, w księstwie Cieszyńskiem. Wiele tych przysłów spotyka się wszędzie, gdzie naród nasz mieszka — co także dowodzi naszej plemiennej wspólności z narodem polskim — inne znachodzą się tylko w pewnych prowincyach, a wreszcie znaczna także część zebranych tu przysłów jest niezaprzeczenie wyłączną własnością ludu śląskiego.

Znajdzie się także w zbioru niniejszym niejedno przysłowie, które znane było w czasach dawniejszych (jak się o tem można przekonać z ciekawych i tak ważnych

zbiorów dawniejszych: Knapskiego i Rysińskiego), które jednak dziś nie są już powszechnie używane i u nas tylko się zachowały, tak jak i język nasz wielką liczbę archaizmów i ciekawych zwrotów przechował.

Ażeby scharakteryzować mowę ludu śląskiego — o której tyle już nagłoszono i napisano niedorzeczności — wydrukowaliśmy zebrane przysłowia ściśle według wymawiania ludowego, w zwyczajnej atoli ortografii.

Tak więc mowa śląskiego ludu sama za sobą najlepiej i najwymowniej przemówi!

Jest ona może więcej zbliżona do języka piśmiennego — zwłaszcza XVI. wieku — niż którekolwiek inne narzecze polskie, a ponieważ obok nowszych objawów językowych, występujących wszędzie w żywym i organicznie się rozwijającym języku ludowym, przechowało się w niej wiele żywiołów dawniejszych, więc dla prawdziwych znawców języka przedstawia mowa naszego ludu cenny nadzwyczaj materiał. Świadczą o tem uczone prace Dra Łucyana Malinowskiego, profesora Jagiellońskiej Wszechnicy.

Puszczam więc tę wiązaną polskich kwiatków zerwanych na niwach śląskich w świat z nadzieją, że pozyskają sobie życzliwość rodaków.

Może też skromna moja praca zachęci i innych (a mieli by do tego zwłaszcza nasi nauczyciele, stykający się codziennie z ludem wiele sposobności) do zbierania wszelkich objawów ludowej literatury. Praca to — przyjemna i wdzięczna.

Czysty dochód z tej książki przeznaczam na Czytelnię ludową i na Dom narodowy w Cieszynie.

Cieszyn, dnia 15. kwietnia 1885.

Dr Andrzej Cinciała.

1. **Abo** chybi abo trefi.
2. A czy ja mogę z niego dusze wytrzęść?
3. A czy ja będę przy słoneczku warzyć?
4. Ale ten umie łyżką obracać!
5. Ani mu tak w niebie nie będzie.
6. Ani pies za darmo nie szczeka.
7. Ani słychu ani dychu o nim.
8. Ani warzony, ani pieczony.
9. Ani zimny, ani ciepły.
10. Ani też przez obyczaj nic nieda (= nie wstydzi się nie dać).
11. Aniby pies od niego kąska chleba niewziął.
12. Aniołowi lekko białym być, ale diabła trudno mydłem myć.
13. **Baby** mają długi włosy, a krótki rozum.
14. Bardziej się zabija o skórke z gó . . ., niż o gó . . . całe.
15. Będzie pogoda, jeśli się nie poleje z nieba woda.
16. Będzie mu ciepło! (= coś przewinił i czeka go kara).
17. Będzie to tam jak w saku woda.
18. Bez prace nie będą kołacze.
19. Biada domowi, gdzie ciele rozkazuje wołowi.
20. Bieda buczka na starość ogibać.
21. Biedna mucha, też się rucha.
22. Bier Michale, co Bóg daje, nie ty Michał, cobyś ty chciał.
23. Biere się z motyką na słońce.
24. Bliższa koszula ciała, niż kabat.

25. Bodej to las gruchnął, albo dwierze ścisły!
26. Bodejcie gęś kopła zadnią nogą (przekleństwo).
27. Bodejbyś z piekła nie wyszeł!
28. Bóg człowieka człowiekiem kárze.
29. Bóg daje szczodremu, a diabeł skąpemu.
30. Bóg má więcej niż rozdał.
31. Bogaty sie dziwuje, że ubogi pracuje.
32. Boi sie jako wilk bębna.
33. Boli garło śpiewać darmo.
34. Boże naspórz! Boże pómóz! Boże obdarz (= pozdro-
wienia robotników przy pracy).
35. Brzydki czas, szkoda psa z domu wygnać.
36. Bydź (= Bądź) cichutko, jak dyby cie tu nie było!
37. By nie przygody, byłyby zawsze gody.
38. Było mu to nie w nos.

39. **C**ena do kapsy nie idzie.
40. Chcącemu krzywda sie nie dzieje.
41. Chce być z jedną du . . na wszystkich kiermaszach.
42. Chciałby na mnie drwa rąbać (= robić ze mną, co
mu się podoba).
43. Chciałech ci coś powiedzieć, a nic nie dać (gdy się
komu coś nie może przypomnieć).
44. Chleb má rogi, a nędza nogi.
45. Chłop, jak z bobu gajdy.
46. Chłop chodzi w sukni, a baba w galatach.
47. Chłopeczku raz użyć; jak nie bedzie, musisz kupić.
48. Choćby za skórą miał, toby dał.
49. Choćby była wielka gromada, kie sie k ni nie przy-
kłada, jeny sie z ni ubiera, potem niedostatek bywa.
50. Choćbyś szeł i do Rusi, wszędzi robić musi.

51. Chociaż ich hojnie, ale każdy zójmie.
52. Chociażby mu na wierteliki mierzył (scil. pieniędzy),
to mu jeszcze mało.
53. Chodzi po chałupach (= żebrze).
54. Chodzi spać razem z kurami.
55. Choremu sie poprawuje, gdy śmierć bliżej przystępuje.
56. Chuda fara, kiedy fararz zwnoni.
57. Chudy jak pieczka, hruby jak beczka; stary jak
świat, a głupi jak cap; wielki jak jedla, jak
drabina, prosty jak świeczka; mądry jak liszka;
lekki jak piórko.
58. Chycił zająca (= upadł w błoto).
59. Chytrość człowieka, to nie są żadne czary.
60. Chyta sie mie myśl (= zaczynam sobie przypominać).
61. Chytą sie jak żaba muru (= zaczyna z trudnościami
i powoli gospodarować).
62. Ciapukapusta — ciapugroch (= ani do roboty, ani
do miski).
63. Ci co mają, to społem, a ci co nie mają, to też społem.
64. Cicha woda brzegi myje (rwie).
65. Cichym duchem = cichaczem.
66. Cieszy sie, jak sagi w pokrzywach.
67. Cieszy sie, jak dyby go na sto koni wsadził.
68. Ciężko wilkiem orać.
69. Ćma jak w miechu.
70. Co sie stało w igrze, tego ani dziaboł nie wydrze.
71. Co kraj, to iny obyczaj.
72. Co chałupa, to ina nauka.
73. Co szeptane, to zełgane.
74. Co komu je miłe, choćby było i na poły zgniłe —
to dobre.

75. Co tobie nie miłe, tego drugimu nie czyn.
76. Co po nagle, to po diable.
77. Co komu do domu, kie chałupa nie jego.
78. Co sie stało, to sie stało.
79. Co za co, nie za nie.
80. Co rok, to prorok.
81. Co prawda, to nie grzech, nie starej sie o pośmiech.
82. Co gdo robi, sobie robi.
83. Co komu szmakuje, to sie tem nie otruje.
84. Co po chlubie, kiedy bieda szkubie.
85. Co ma kogo spotkać, to go nie minie.
86. Co głupimu po koronkach, kiedy powiada, że to same dziury?
87. Co głowa to rozum, co d . . . to fundament.
88. Co sie prędko nieci (zapala), to nie długo świeci.
89. Co je wozu po piątem kole, kie ma sztyry dobre.
90. Co głupimu po rozumie?
91. Co oko widzi, to głowa dorozumie.
92. Co było łoni, tego żaden niedogoni.
93. Co po wielkij stodole, kiedy je prózna?
94. Co jest zacne, nie jest łacne.
95. Co szkodzi, to też i uczy.
96. Co kogo boli, o tem mówić woli.
97. Co ma być komu, to go nie minie.
98. Co ma na sercu, to i na języku.
99. Co mnie dziś, tobie jutro.
100. Co sie odwlecze, to nie uciecze.
101. Co mu do głowy jednem uchem wlezie, to drugim uchem wylezie.
102. Co ma wisieć, nie utynie.
103. Co moc, to nie zdrowo.

104. Cosi przewiódł = coś przeszkrobał.
105. Cosi było, bo szuściąło.
106. Co komu, to komu, pastuchowi trąba.
107. Cóż głupimu po butach, kiedy do nich nas . .
108. Cóż też tam głupimu o rzecz?
109. Cóż po pięknej misce, kiedy je próżna?
110. Cóż po pięknym talerzu, jak na nim nic nima?
111. Cudzą pszenice ogania, a jego wróble jedzą.
112. Cyganowi szperka, a gazdowi kapusta.
113. Czarne czarne — białe białe.
114. Czas płaci, czas traci.
115. Czasem trzeba i głodu przymrzeć.
116. Czego panowie nawarzą, tem sie poddani poparzą.
117. Czemu ubodzy zdrowi, a bogaci chorzy?
Bo ubogich praca leczy, bogatych doktorzy.
118. Czem więcej się żga do g . . . tem bardzy smerdzi.
119. Czem skorupa w nowości nawre, tem na starość trąci.
120. Czem krzywniej, tem dziwniej.
121. Czem chorszy, tem gorszy.
122. Czem mieńsza błącha (pchła), tem bardzy gryzie.
123. Czem więcej kucharzy, tem gorsza polewka.
124. Czem gu . . . chorsze, tem jest gorsze (= im czło-
wiek mniejszy, tem bardziej się wynosi).
125. Czem więcej w pysku, tem więcej zysku.
126. Cześć za cześć, dar za dar.
127. Czerpie wode przetakem, gdo bez książek chce być
żakem.
128. Człowiek tak, a Bóg inac.
129. Człowiek strzela, a Pan Bóg kule nosi.
130. Człowiek marzy, a Bóg darzy.
131. Człowiek człowiekowi nie rowny.

132. Człowiek za człowieka umrzeć nie może.
133. Człowiek głodu nie przemrze, wszystko inne przecierpi.
134. Czyimi rękami dobrze gady chytać.
135. Czyi kraj chwał, a swojigo sie dzierz.

136. Dać piniądze do stołu = złożyć wadyum.
137. Daleko guzy od zająca.
138. Daleko oko od rzy . .
139. Dar oczy zaślepi.
140. Darmo martwego krzesić.
141. Darowanemu koniowi nie zagładej w zęby.
142. Dawnij to lepszy bywało i trawa lepszy rosła.
143. Dej pokój, masz pokój.
144. Dej pozór, żeby ci tych rozumów nie chybiło.
145. Dej se pozór na swe zboży, bo ci żaden nie przyłoży.
146. Diabeł sie nie wys . . na małą kupe, jeny na wielką.
147. Długi włosy, krótki rozum.
148. Dobra sanica, końska śmierć.
149. Dobra rada, lepsza niż piniądze.
150. Dobra czarowniczka, kie da do szafficzka.
151. Dobre sie samo chwali.
152. Dobre długo pamiętają, a złe jeszcze delij.
153. Dobry posłać go po śmierć = leniwy.
154. Dobry byt, piękny malerz.
155. Dobry karany, jeszcze lepszy bity.
156. Dobrze kłóska przy mądeltu zbierać.
157. Dobrze z cudzej skóry rzemienie krać.
158. Doczka sie świeczka wieczora, a fararz kościoła.
159. Do dobrego miecha choć co suć można = dobry
żołądek wszystko strawi.
160. Domowego złodzieja nikt sie nie ustrzeże.

161. Do płaczu mi idzie (= zbiera się na płacz).
162. Do roboty ani rusz, ale do miski to chłop!
163. Do sto buczków! Do sto dębów! (Wykrzyk zdziwienia).
164. Do św. Ducha nie puszczaj kozucha, a po św. Duchu chodź w kozuchu.
165. Dość razy musisz diabła strykiem nazwać.
166. Dostać co po pieniądzach (= tanio).
167. Dwa wierni przaciele, jedna dusza w jednym ciele.
168. Dwóch robót nie lza naraz robić.
169. Dwie dziurki w nosie — skończyło się.
170. Dwierma panom nie dobrze służyć.
171. Dyby wielkość płaciła, toby krowa zająca chyciła.
172. Dyby świnia miała rogi, toby bódła i gryzła.
173. Dyby koziczka nie była skakała, nie byłaby se nożyczki złamała.
174. Dyby wszystko było jedno, to by było g.... miód.
175. Dyby nie było zawiści, nie byłoby i piekła.
176. Dla kompanii dał się cygan powiesić.
177. Drzystu chlastu, aż ku miastu (= próżna gadanina).
178. Dobry bób, kie je głód; kiedy nima głodu, to sie niechce bobu.
179. Dzierży sie jak ślepy kłamki.
180. Dzierż sie choćbys komarem maścił.
181. Dzierży sie go, jak mokra koszula rzy.. = nieodstępny.
182. Dziwa sie jak wół na nowe wrota.
183. Dziwa sie jakby sto wsi wypalił.
184. Dzisiaj za pieniądze, jutro za darmo.
185. Dzisiaj tego jako ber, jutro tego jako źber.
186. Dziurawe dycki na pięte trefi.

187. Dziura jak pół świata.
188. Dźwignął nos (= zhardział).
189. Ej! tu na pusto zagrzmiało!
190. Ej! trzeba tam iść z krzywą ręką!
191. Fik z lasa, fik do lasa! (o człowieku potrzęsaczonym, niestałego charakteru i niepewnego zdania.)
192. Fuczy jako jeź z płonkami.
193. Gardzić się nikim nie godzi, i nejpodlejszy zaszkozi.
194. Gęba jej jedzie jak kołowrotek.
195. Gdo prędko daje, dwa razy daje.
196. Gdo się rano śmieje, wieczór płacze.
197. Gdo się smoły dotyka, pomaze się nią.
198. Gdo się ożeni, ten się odmieni.
199. Gdo moc je i pije, ten w rozum nie tyje.
200. Gdo się śmieje, temu sadło rośnie.
201. Gdo nie umie rzekać (modlić się), niech idzie na morze.
202. Gdo ma biedę, dycki ma biedę, a gdo ma dość, dycki ma dość.
203. Gdo zje dwa raki, posznupie tabaki, ten ma brzuch jednaki.
204. Gdo wysoko lata, nisko siada.
205. Gdo ni może przeskoczyć, musi podleść.
206. Gdo chce na wieże leść, musi się przystawić dobrą drabine.
207. Gdo chce furmanić, musi się cesty nie ganić.
208. Gdo maże, ten jedzie.
209. Gdo w piecu siada, ten zawsze k sobie drugigo chlada.
210. Gdo po czyim z rączką, to diabeł po jego z wózkem.

211. Gdo komu jamę kopie, sam do niej wpada.
212. Gdo mała nie waży sobie, ten zostanie przy chudobie.
213. Gdo nie dozdrzy oczyma, musi dołożyć mieszkem.
214. Gdo chodzi po nocy, hleda kijowej pomocy.
215. Gdo rano wstaje, temu Pan Bóg daje.
216. Gdo nieskoro chodzi, sam sobie szkodzi.
217. Gdo posłucha pod ścianą, ten usłyszyci acianą.
218. Gdo sie z otrębami zmiesza, tego świnię zjedzą.
219. Gdo zasieje, ten będzie zbierać.
220. Gdo sie na Boga spuści, tego Bóg nie opuści.
221. Gdo idzie do grochu, to mu koszule sewleka.
222. Gdo nie wierzy, ten niech zmierzy.
223. Gdo sie poniży, będzie wywyszony.
224. Gdo na ciebie kamieniem, ty na niego chlebem.
225. Gdo leniwy z gębą, szkoda gotowa.
226. Gdo sie dziewięć razy przekludza, to tak jakby raz
wygorzał.
227. Gdo sie nie stydzi, ten sie nie szydzi.
228. Gdo ni ma zbroje, niech mija boje.
229. Gdo dał zęby, da też chleb do gęby.
230. Gdo dobrze orze, ma chleb w komorze.
231. Gdo sie radzi, nie zawadzi.
232. Gdo nie słuha ojca matki, schodzi na skórzanne łatki.
233. Gdo sobie każe grać musi zapłacić.
234. Gdo ni ma miedzi, niech doma siedzi.
235. Gdo ni ma chęci, wie jak sie wykręci.
236. Gdo ostatni od stołu stanie, ten musi stół zetrzeć.
237. Gdo ostatni wypije, musi kazać nalać.
238. Gdo sie sam chwali, ma złych sąsiadów.
239. Gdo nie pilnuje porządku, zasiada (albo zapłacze)
sobie w kątku.

240. Gdo nie kurzy a nie sznupie, ten sie równa babskij d....
241. Gdo moc obiecuje, mało daje.
242. Gdo sie na gorącym sparzył, ten na zimne dmucha.
243. Gdo długo lega, tego chleb odbiega.
244. Gdo nie robi, niech też nie je.
245. Gdo na kogo wyrzeczy, tego mu Pan Bóg styrczy.
246. Gdo kradnie, ten sie chowa snadnie.
247. Gdo jada flaki, myśli, że każdy taki.
248. Gdo czuje, ten suje, a drugigo przy sobie częstuje.
249. Gdo nie funduje, ten nie wie co kosztuje.
250. Gdo ni ma w głowie, ten musi mieć w nogach.
251. Gdo ma rozum, ma i pieniądze.
252. Gdo granice przekraczuje, ten se życia ukrócuje.
253. Gdo robi w kośnicy, nie trzeba mu w maśnicy.
254. Gdo mówi, co sie mu lubi, ten usłyszy, co sie mu nie lubi.
255. Gdo w nocy leży, ten we dnie niech zje g . . . . (mówią, złodzieje).
256. Gdo leje, niech nie dzieje.
257. Gdo sie chce ożenić, musi se kapse odmienić.
258. Gdo ma długie ręce, ten daleko dostanie, a gdo ma długie palce, ten moc nabiere.
259. Gdo brzuch nazbyt tuczy, ten sie nie rad uczy.
260. Gdo w kabacie chodzi, powinien se go łątać.
261. Gdo ma, to mu bierą, a gdo ni ma, to go pierą.
262. Gdo chce mądrym być, musi sie uczyć.
263. Gdo czemu nawyknie z młodu, to też czyni i na starość.
264. Gdo lekko wierzy, lekko też zwiedzion bywa.
265. Gdo pracuje z młodu, ni ma na starość głodu.
266. Gdo z młodu wiele skacze, ten na starość płacze.

267. Gdo ma stodołę, ma myszy, gdo ma skarby, ten od strachu dyszy.
268. Gdo od Boga odstąpi, temu czert rady nie skąpi.
269. Gdo słuha podchlebce, mądrym być nie chce.
270. Gdo na czyi strzewiki czeka, ten musi długo boso chodzić.
271. Gdy bieda tłoczy, przyjaciel odskoczy.
272. Gdy chcesz komu co dać, nie musisz się z tego nadymać.
273. Gdy ptaki chytają, to na nich nie szokają.
274. Gdy Bóg chce człowieka skarać, to mu rozum odbiera.
275. Gdzie cie nie proszą, tam niech cie czerci nie noszą.
276. Gdzie moc kucharek, tam polówkę przesolą.
277. Gdzie złe przypadki, tam przyjaciel rzadki.
278. Gdzie diabeł nie może, tam starą babe poszle.
279. Gdzie nic nima, ani śmierć nie biere.
280. Gdzie cie nie proszą, tam nie chodź.
281. Gdzie Pan Bóg kościół buduje, tam diabeł karczmę stawia.
282. Gdzie drzewo rąbia, tam trzaski lecą.
283. Gdzie stara baba, tam i diabeł mieszka.
284. Głodnemu dycki chleb na myśli.
285. Głowa żywa, kłobuka nabywa.
286. Głupi jak sadło.
287. Głupi i w Wiedniu rozumu nie kupi.
288. Głupi nie kupi, mądry nie przeda.
289. Głupia się go dzierży.
290. Gnałby wesz aż do Wiednia na targ (skąpiec).
291. Gniew rychło upłynie, zawiść nie utynie.
292. Gora z gorą się nie zeńdzie, ale człowiek z człowiekiem się zeńdzie.

293. Gorzalinka łyku łyku, lecy kany na kamyku.
294. Gorzalinka dobre zieli, bo człowieka rozwiesieli.
295. Grejcar ku grejcaru aż bedzie czeski; czeski ku cze-
skimu aż bedzie reński.
296. Gromada lekarza, zabiły cesarza.
297. Hej chłopie borowy, szyszkami nadziaty (gdy się
kogo wyzywa w zapasy).
298. Hleda wczorejszygo dnia (= na próżno się trudzi).
299. I biedny chrobak sie broni.
300. I cesarz sie nie wyrzeka żebranego chleba.
301. I to dobre, choć sie nie leje, kiedy choć kapie.
302. Idź po rozum do głowy, a po mózg do kijanie.
303. Idzie mu ślinka na to.
304. Ja ci prawie Ojczy nasz! a ty zawsze: baran nasz!
305. Ja mam z ciebie strachu, jak z uwarzonego raka.
306. Ja przody du . . nie chodzę.
307. Ja tędy, a on inedy (= ja o kozie, on o wozie).
308. Jabych mógł na to pod szczerem niebem przysięgać.
309. Jach go tak dobrze znał, jak swój palec.
310. Jak by mu z oka wypadł (= równiuteńki, wykapany).
311. Jak Bóg da głowe, da i kapelusz na nie.
312. Jak sobie gdo posciele, tak sie wyspi.
313. Jak nabyte, tak pozbyte.
314. Jak nie chcesz iść pieszo, to se weź tragacz.
315. Jak nie szanujesz pierszygo pecna chleba, ostatniego
nie uszanujesz.
316. Jak Pan Bóg rozumu nie da, to go kowal nie ukuje.
317. Jak ni ma panny, to musisz z kurwą do tańca.
318. Jak kocura ni ma, to myszy biegają.

319. Jak sie chłop rozniewa, to se diabeł śpiewa, a jak
baba z gniewu płacze, to diabeł wesoły skacze.
320. Jak Pan Bóg raczy, to i stary wyskoczy.
321. Jak Pan Bóg dopuści, to i z kija spuści.
322. Jak chcesz mieć błazna, to go se na jarmaku kup.
323. Jak sie dwa spikną, to trzecigo ofikną.
324. Jak se gdo nawiąże, tak poniesie.
325. Jak sie rano dobrze obuje, to cały dzień nie oziąba.
326. Jak ma być kwaśne, to niech bedzie ocet.
327. Jak sie chce jeść, to i placek z owsa dobry.
328. Jak sie buduje, to sie i kościół postawi.
329. Jak przydzie syn, zamknij przed nim sień; a jak
przydzie zięć, upiecz placków pięć.
330. Jaka matka, taka katka.
331. Jaka miarą mierzysz, taką ci bedzie odmierzone.
332. Jaka praca, taka płaca.
333. Jak wisieć, to za obie nogi.
334. Jaki częstowani, taki dziękowani.
335. Jaki on mądry; jaki on masny!
336. Jaki pan, taki kram.
337. Jaki warzony, taki pieczony.
338. Jaki drzewo, taki pień; jaki ociec, taki syn.
339. Jakigoś mie Panie Boże stworzył, takigo mie masz.
340. Jaki ziemniak, taka nać, jaka cera, taka mać.
341. Jaki taki pień, przecy za nim cień.
342. Jaki maga, taki jaga.
343. Jaki nabyci, taki pozbyci.
344. Jaki posłani, taki wyspani.
345. Jaki dziwy — kasza z piernikiem!
346. Jaki życi, taka śmierć.
347. Jaki taki rzemieśniczek, chociaż jeny mietlarzyczek.

348. Jaki człowiek taka rzecz, jaki żywot taka śmierć.
349. Jako dudy nadmiesz, tak ci grają.
350. Jakóżby nie było złości między ubogimi, kiedy jest między bogatymi?
351. Jako stare woły ryczą, tak się też młode od nich uczą.
352. Jako Kuba Bogowi, tak też Bóg Kubowi.
353. Jako mnie ty, tak ja ci też.
354. Jednemu kopaczka lepiej goli, jak drugimu brzytwę.
355. Jemu się musi i jałowa krowa ocielić (bierze i stamtąd, gdzie nic nie ma).
356. Jemu już tam ani osęką pod nos nie dostanie (= zhardział).
357. Jest fortel na pysznego: nie dbać o niego.
358. Jest nie sama; nie sama chodzi (= jest brzemienna).
359. Jest szykowny jak wół do karety.
360. Jest tego do diabła i trochę (= dużo).
361. Jest tego do Pana Boga.
362. Jest to cnota nad cnotami, trzymać język za zębami.
363. Jeszcze się ten nie narodził, coby wszystkim wygodził.
364. Jeszcze skórka na baranie, a już masarz pije na nie.
365. Jeszcze mi tam na piec nie kapie (= nie jest jeszcze ostatecznie źle).
366. Jeży się jako wesz w strupie.
367. Już było ze mną na dwoje (= chorowałem ciężko).
368. Już go hący poszczypali, już się zegził (mówią o człowieku, który z lenistwa wcześniej od innych odchodzi od roboty).
369. Już go bęben goni (= jest w egzekucyi).
370. Już je na ostatnich bótach (= już źle z nim).
371. Już ma każdy dość na połowicy (tj. biedy, pracy itp.).
372. Już mu trochę skrzydła podrosły (= spanoszył się).

373. Już mu z kosza schodzi (= goni ostatkami).
374. Już mu tlało, już mu dotlewa (= źle z nim).
375. Już ostatnia obrączka z niego spadła (= jest bardzo spracowany, nie może dalej).
376. Już przydzie od kata miecz wziąć (= chwycić się ostateczności).
377. Już się nie swoja miele (= robi się źle).
378. Już ty tam nie bedziesz chromał (= nie bedziesz skrzywdzony przy podziale).
379. Już u diabła ryby (= przepadło).
380. Już zaś są w sobie (= już się znów biją).
381. Już z ostatniego młóci.
382. Już zwiął groch (= uciekł).
383. Kalendarz, wielki łgarz, gdo w nim czyta, szelma bita.*)
384. Kapusta, dębowa przycieś.
385. Kapsa przaciel, mieszek brat.
386. Karmna świnia tej głodnej nie uwierzy, że sie ji chce jeść.
387. Kandy wrony wrzeszczą, to tam dycki coś widzą.
388. Kazał pan sługowi, sługa psu, pies chwostu; pies se legnął, chwost sie nie gnął.
389. Każda kura grzebie, aby coś wygrzebała.
390. Każda liszka swój płaszcz chwali.
391. Każdego szelme Pan Bóg nacehuje.
392. Każdy dudek, ma swój dziubek.
393. Każdy na swój młyn wode obraca.
394. Każdy ma grabie k sobie.
395. Każdy koniec wyjdzie na wyrch.

*) Przysłowia zaczynające się od „kto,“ patrz pod „gdo“.

396. Każda nauka costi kosztuje.
397. Kiedyby nie było kaźni, toby też nie było baźni.
398. Kiedy bardzo grzmi, mało deszczu bywa
399. Kiedy diabeł ma głód, to i muszki żere.
400. Kiedy głód, to dobry i bób; kiedy ni ma głodu, to sie nie chce bobu.
401. Kiedy mieszek jako ciele, to sie nańdą przyjaciele; kiedy mieszek jako łata, ni ma siostry ani brata.
402. Kiedy przydziesz między wrony, musisz krakać jak i ony.
403. Kiedy roskosz, to se poskocz, jak ni masz czem płacić, to sie musisz stracić.
404. Kiedy trwoga, to do Boga, kiedy bieda, to do żyda.
405. Kiedy wymłócone to wiać (nie odwlekać sprawy).
406. Kiera krowa bardzo ryczy, ta ma mało mleka.
407. Kiery ręczy, tego dręczy.
408. Klin klinem wybijają.
409. Kohót śpiewa na grzędzie, dobry czas będzie.
410. Kohót śpiewa na ziemi, to sie czas przemieni.
411. Kohót śpiewa na grzędzie, jako było dzisia, tak też jutro będzie.
412. Komu gniewno, ten niech se uwiąże u rzy . . drzewno.
413. Komu lucyfer, temu wszycy czerci.
414. Komu Pan Bóg, temu wszycy święci.
415. Komu Pan Bóg przaje, temu też daje.
416. Komu sie nie leni, temu sie zieleni.
417. Komu szkoda, temu grzech; nie starej sie o pośmiech.
418. Komu w droge, temu czas
419. Koń ma sztyry nogi, a też sie potknie.
420. Kościół nie uciecze.
421. Kowal zawinił, a słosarza chcą obiesić.

422. Krew nie wre, człowiek stary.
423. Krótki nóżki, dupka hnet.
424. Kruk krukowi oka nie wydzióbie.
425. Krupiejka ku krupiejce aż będzie sudek.
426. Kuba zrobi, Kuba zje.
427. Kupił kocura w miechu.
428. Kupiłbych wieś, ale pieniądze gdzieś.
429. Labuj duszo, piekło gore! (= używaj, nie troszcząc się o przyszłość).
430. Leci na złamani karku.
431. Leci jak szwiec z bótami na jarmak.
432. Leczyjaka zbroja, kie jeny je swoja.
433. Leniwa ręka, gotowe nieszcześci.
434. Leniwemu jest i krok zacny.
435. Leniwemu zawsze święto.
436. Leniwy marznie przy robocie, a jak je, to cały w pocie.
437. Leniwy wbije zęby do ściany.
438. Lepij wilka widzieć, niż siedlaka orać w mięsopuscie.
439. Lepsza jest garść istoty, niż miech nadzieje.
440. Lepsza kopa za żywota, jak po śmierci dwie.
441. Lepsza jest chuda zgoda, jak tłusty proces.
442. Lepsza szczypetka szczęścia, niż garść pieniędzy.
443. Lepsza swoboda, niż wygoda.
444. Lepsza cnota w błocie, niż niecnota w złocie.
445. Lepsze co, jak nic.
446. Lepsze spani, jak śniadani.
447. Lepsze szczęści, niż pieniądze.
448. Lepsze oko swoje, niżli cudzych dwoje.
449. Lepszy być pierszym chłopem, niż ostatnim panem;
albo: lepsza chłopska głowa, jak pańska rz . .

450. Lepszy rydz, jak nic.
451. Lepszy słomianny żywot, jak jedbawna śmierć.
452. Lepszy krzywde cierpieć, jak ją robić.
453. Lepszy doma czeski, jak u ludzi reński.
454. Lepszy dziś kęs, niż jutro gęś.
455. Lepszy rano co, niż cały dzień nic.
455. Lepszy swoji siły funt, niż cudzej cent.
456. Lepszy mało a dobre, niż moc a złe.
457. Lepszy mały kęsok kiełbasy, niż siąga psigo g . . . .
458. Lepszy grosz na ziemi w potrzebie, niżli sto dukatów w niebie.
459. Lepszy wróbel na roście, niż kropatwa w chroście.
460. Lichotarze Pan Bóg karze.
461. Ludzi moc, a o człowieka bieda.
462. Ludzie wreją na niego (= obgadują go).
463. Ludzie starego pieczywa są mocniejszy, jak nowego.
464. Łagodne słóweczko, diabelski serdeczko.
465. Łakomy człowiek, dwa razy płaci.
466. Łakomy dwa razy traci.
467. Łate na łate bije, ale gorzałeczke pije.
468. Łgarze Pan Bóg karze ; czasem mrozem i powrozem.
469. Łże aż sie kurzy za nim.
470. Ma brzuch jak ślabikarz (groszówka) = głodny.
471. Ma gębe jak rzeszoto.
472. Ma jedno kółko więcej w głowie.
473. Ma kapse jak ciele (= bogaty).
474. Ma ręce jak grabie (= niezgrabne).
475. Ma sie jak pączek w maśle.
476. Ma sie jak groch przy ceście (drodze).
477. Ma słomianne ręce (= słaby).

478. Ma głowę jako szopa, jako wiertelik (= nieuczesaną).
479. Ma paszceke, żeby go sto psów nie przeschekało.
480. Ma przestrono w gębie (wszystko mu jedno, czy powie prawdę, czy fałsz).
481. Ma nogi jak klarnety (= cienkie).
482. Ma pysk jak siekiera.
483. Ma więcej długów, jak włosów na głowie.
484. Ma żone piękną, ale dychawiczną (= bez posagu).
485. Małe dzieci straszą bubą, a wielki piekłem.
486. Małej wody na moc młynów nie lza gnać
487. Mam na szpatnym koniu jechać do piekła, to też porząd wolę na pięknym (= kiedy się ożenić, to z ładną panną).
488. Masz ni masz, ale sie dierz.
489. Mądrej głowie, dość na słowie.
490. Mądreemu nie chybi mało, jeny moc.
491. Mądry sie temu nie bedzie dziwował, a głupi nie dorozumie.
492. Mądrzejszy wajce (jaje) niż kura.
493. Mądry ludzie przodek mają.
494. Mądry się od głupich ucza.
495. Miara, wiara, a waga też.
496. Mieć kogo w kapsie (= jak on będzie żądał swoje, to ja moje).
497. Miłuj bliźnigo, a weź kij, a ubij go.
498. Milczy jak kamień.
499. Młody do kopca, a stary z kopca.
500. Moc prania, mało wieszania. (Por. Z wielkiej chmury mały deszcz.)
501. Moc śniega, mała woda.
502. Modli sie pod figurą, a ma czerta za skórą.

503. Modlij sie, nie modlij sie: prózna miska, nie najesz sie.
504. Moji miłe zdradło, kanś se mi tu siadło? (= mówią, jeżeli jeden drugiemu miejsce zasiędzie.
505. Mokre drzewo musi przy suchem goreć.
506. Może odśpiewa (umrze).
507. Mów ty wilku pacierz, a on woli kozią macierz.
508. Mucha mu siadła na nos.
509. Muru głową nie przebijesz.
510. **Nacierny** (= natrętny) jak świerbiączka.
511. Na cudze sie patrzy, a na swoji sie dziwa.
512. Na to ma kowal kleszcze, aby go nie palało.
513. Na to sie da gębie papać, aby móglą dobrze kłapać.
514. Na chudobnych (ubogich) ludzi wszędzi paści.
515. Na moc trzeba równo z płotami.
516. Na te bogi (= na szczęście, np. że miałem kij w ręce).
517. Na Wiśle jest początek wody, a koniec chleba.*)
518. Na łącznej kupi nejrzychlij sie oszydzi.
519. Na omyłke żaden nie sztydyrował.
520. Na Szymona Judy spodziewej sie śniega, grudy.
521. Na upór lekarstwa ni ma.
522. Na rozum powiedzieć (= wlepić komu prawdę).
523. Na złodzieju dycki czapka gore.
524. Na trzech króli przybywa dnia na kurzą stopę.
525. Na czarnej roli chleb sie rodzi, a na białej psi sr...
526. Na niedźwiedzia gdy listek spadnie — mamrze, a jak konar na niego spadnie — milczy.
527. Na starym do młyna, na starym ze młyna.
528. Na próbie zależy.

---

*) Wisła, wieś górská w księstwie cieszyńskim, w obrębie której rzeka Wisła ma swój początek.

529. Na to bija, aby bolało.
530. Na pochyłe drzewo i kozy skaczą.
531. Na głupigo nie trzeba gnoja wozic, nawozi go sam na sie.
532. Najad sie masnej wątroby.
533. Nańdzie wiecheć rz. . ., miech łate, a kałuza błoto.
534. Nejsnadnij zbłądzi, gdo rychło sądzi.
535. Nejprędyj stanie u celu ubogi, bo mu złodziej nie zastapi drogi.
536. Namierz sprawiedliwie, a sprzedaj jak możesz.
537. Natura ciągnie wilka do lasa.
538. Nejszczęśliwszy bez piniędzy, bo mu nikt nie zajrzy nędzy.
539. Nie lza mu na nute trefic (= dogodzić mu nie można).
540. Nie uleże sowa sokoła, jeny zaś sowe.
541. Nie daleko odleci jabko od jabłonie.
542. Nie bój sie! (= wykrzyknik zdziwienia lub groźby).
543. Nie bedzie z tej rży mąka.
544. Niech to piekło (kaduk, grzech, szargan, czert) weźnie!
545. Niech se pomoże, jak może.
546. Nie dej choćby krwią płakała.
547. Nie lza mu tego wbić do głowy (= niepojętny człowiek).
548. Nie lza tego z nogawice (z rękawa) wytrzęść.
549. Nie mierz małego chłopca do wiertela.
550. Nieproszonych gości za stół nie sadzają (sadza sie ich pod mietle).
551. Nieproszonego gościa za dwierze sadzają.
552. Nie zaszkozi, co sie godzi.
553. Nie wszycko złoto, co sie świeci.
554. Nie obstoi sie szydło w miechu.
555. Nie skoro po śmierci lutować

556. Nie tego ptaszek co go wie, ale tego co go zje.
557. Nie idzie mu to na rękę (= nie szczęści mu się).
558. Nie jeden człowiek przez swoją dobrote, przychodzi
w żebrote.
559. Nie jednemu psu łysek.
560. Nie chytej psa za ogon, bo cie ukąsi.
561. Nie dał Pan Bóg świni rogów, boby bódła i gryzła.
562. Nie pomoże mydło, woda, kiedy człowiek nie uroda.
563. Nie trzeba chlebem gardzić.
564. Nie trzeba mu wiertać trzecij dziurki w nosie, dość
ma dwie! (= ma i tak dość rozumu).
565. Nie trzeba sie bać małej miski, ale małego garka.
566. Nie zaspać trzeba, jesi chcesz chleba.
567. Nie zapłaci bogaty, ale winowaty.
568. Nie skoro ryby za sakem chytać.
569. Nie wywołuj wilka z lasa.
570. Nie wierz niebu jasnemu, ni człeku śmiejącemu.
571. Nie będzie ze psa słonina, a z guni aksamit.
572. Nie ociec, nie matka ceruszke wydaje: robota, ochota,
piekne obyczaje.
573. Nie pij wina, kieś chudzina.
574. Nie zarzucej starych strzewików, pokieli ni masz nowych.
575. Nie zostawiej wody w garcu, bo ci go mróz rozsadzi.
576. Nie ciś słomy do chomąta, kie ji tam je dość.
577. Nie da sie weгнаć w kożuchu do wody.
578. Nie dycki płacze ten, co kupuje, ale i ten, co przedawa.
579. Nie styrkej tam nosa, kany nie dasz grosza.
580. Nie rób źle, a nie potká cie złe.
581. Nie paskudź gniazda własnego, bo nejpierw wylecisz
z niego.
582. Nie taki diabeł straszny, jak go malują.

583. Nie na raz Kraków zbudowano.
584. Nie pomogą ludzki gany, jak przydzie ten obiecany
(= narzeczony).
585. Nie bałamać skrzypek, kiedy dobrze grają.
586. Nie skoro sie bać ognia, jak sie spali.
587. Niechże bedzie jak bywało: kiedy bili, to bolało.
588. Niedźwiedzia, gdy przemożesz, za nos wodzić możesz.
589. Nieszczęści nigdy samo nie chodzi.
590. Nieszczęści nie chodzi po lasach, jeny po ludziach.
591. Nie smerdzi grejcarem (= nie ma ani grajcara).
592. Ni ma ani jednego kudła w domu; ni ma ani czem
za psem chynąć (rzucić); ni ma ani tabaki (= ty-
toniu) za co kupić, = jest goły, nic nie ma.
593. Ni ma lepszego leku, jak gorzałka po mleku.
594. Ni mogą być dwie prawdy jeny jedna.
595. Ni mów hop, pokieli nie przeskoczysz.
596. Ni masz jak miły niech, wyleżysz sie jako miech
(= Zostaw cudzą rzecz, a masz pokój).
597. Ni masz człowieka bez złości.
598. Ni masz w języku kości; jak sie zegnie, tak sie wy-
prości.
599. Ni masz dla siedlaka jak reżny chleb a bukowe drzewo.
600. Ni masz wsi bez kiermasza, a stadła bez kłopotu.
601. Ni masz złego, coby na dobre nie wyszło.
602. Ni ma za czeski Filipa w głowie.
603. Ni ma mięsa bez kości, a człowieka bez złości.
604. Ni ma człowiek pokoje, pokieli nosi kości swoje.
605. Ni miała baba kłopotu, kupiła se prosie.
606. Nigdo bardziej ryczy, niż za sobą smyczy.
607. Nigdo przed czyją sienią rad zamiata, a przed swoją
ma dość śmieci.

608. Nigdo konia puszcza, a błęche (pchłę) chyta.
609. Nigdo robi z bąka konia.
610. Nigdo drze bez noża.
611. Nigdo ma więcej w gębie, niż w kapsie.
612. Nigdy tam wrony nie wrzeszcza, kaj nic nie widzą.
613. Nigdy na ptaka nie szokają, kie go chcą do klatki
chycić.
614. Nikomu goli lepiej nóż, niż drugimu brzytwę.
615. Niż być złym popem, lepiej być dobrym chłopem.
616. Nowa mietła dycki dobrze zamiata.
617. Nowe rzeszótka dycki wieszają na klinku, a stare
dawają pod ławę.
618. Nóż je tak tępy, żeby można na nim gołą rzy...
do Hołomuca zajechać.
619. Nóż majster robił, bo ucieka z chleba.
620. Nóż uczeń robił, bo ucieka do chleba (przy krajaniu
chleba).
621. **O** jedną lasztówkę (jaskółkę) będzie lato.
622. O jednego wojaka będzie wojna.
623. O jednego ptaka będzie lato.
624. O pańskim obiedzie, nie daleko zajędzie.
625. O wilku mowa, a wilk tu.
626. O raz ani mama nie łaje (raz to nic).
627. O to mie głowa nie będzie bolała.
628. Obiecki skryły się pod niecki.
629. Obiecki głupigo radość.
630. Ociec był ścisakała, a syn wysakała.
631. Oczy więcej widzą niż oko.
632. Od małego pana przydzie łaska sama, a od małej
pani przydzie jeszcze snadni.

633. Odwaga pół chleba, abo cały pecen precz.
634. Od złego dłużnika trzeba i plewy brać.
635. Ofiara sie traci, a ołtarz zostanie.
636. Oko pański konia tuczy.
637. On na swoji koła wode obraca.
638. On jest na sto myślach.
639. On mu dał wiatru.
640. On chce Hane, a nie ściane = nie dba o posag.
641. On chce ściane (chałupę, majątek), a nie Hane.
642. On je łechciwy na pieniądze (= nie chce płacić).
643. On ma rozumy i w podszwach (= jest przebiegły).
644. On ma muchy w nosie.
645. On je taki, jak lipowa siekiera (= człowiek miękkiego serca, dobry).
646. On nie z jednego pieca chleb jadał.
647. On je aż zimny od pieniędzy (= ma dużo pieniędzy, a jeszcze dalej zbiera).
648. On ani na słońą wode nie zarobi.
649. On był taki, jak kieby mu sto reńskich do kapsy wsadził.
650. On ni ma wszyckich doma (= jest przygłupi).
651. On niezadługo rogi srazi (= przestanie się wynosić).
652. On by mie w łyżce wody utopił.
653. On sie nie da w kożuchu do wody wegnać.
654. On ma słomianną dusze (= bez sumienia, gotów do wszystkiego złego).
655. On już pracuje ku śmierci (= dogorywa).
656. On ma mián, co ni można więcej (= każdy go przeżywa).
657. On se dobrze podszył bóty (= dużo zyskał).
658. On se tak poczyna, jakby milion za nim wieźli.
659. On ni ma szpiku w głowie (= rozumu).

660. On też ni ma żadnego obujka (= maniery, wychowania).
661. On truje pieniądze.
662. On ani trzech (do pięci) zliczyć nie umie.
663. On się ani nie umył do niego (= nie może się z nim równać).
664. On wozi drwa do lasa.
665. On nie zaspi gruszek w popiele (= nie zaniedba interesu).
666. On go nauczy rozumu.
667. On sobie nigdy rąk nie myje, mogłaby mu na nich rzepa rość.
668. Ona patrzy inego świata (= niegospodarna).
669. Ona ma wielką gębe (= umie obmawiać).
670. Onemu już trzeba hoblowanego słowa, bo krzosane się mu nie godzi, albo: Trzeba słowo pogryść, a potem go powiedzieć do niego (obraźliwy).
671. Organista i ksiądz, ciby jeny radzi wziąć, a kościelny też przyświeci, bo też rad pochyci.
672. Ostatni w kościele bywają, co pod zwonice mieszka.
673. Ostrożnego Pan Bóg strzeże.
674. Oto dług, aby się nie tłukł.
675. Pamiętaj w czas hojności na czas niedostatku.
676. Panowie są mądrzejszy, kie idą z rotuzu, niż kie idą na rotuz.
677. Pańska łaska na zajacu jeździ.
678. Pasuje ci to, jak świni zwonek.
679. Paweł obracał pieczonke, a Gaweł ją zjadł.
680. Piątek — zły (dobry) początek.
681. Pieczone gołąbki nie lecą do gąbki.

682. Piekności sie żaden nie naję.
 683. Pierwej odrze niż zabije.
 684. Pies nie wraca nigdy tam, kaj mu raz porządnie wygarbują skore.
 685. Pies psu oka nie wygryzie.
 686. Pijaństwo:
     Już zaś połknął tej siwej;
     Ten zaś tam po ni szmarnął!
     Aleś dolał!
     Aleś pociągnął!
     Już zaś jest święty! (= pijany).
     Zaś go żyd urzekł (żydówka urzekła).
     Już ma oczy skalone, jak owca na zdechnienie (zdychająca).
     Już zaś ma oko zielone.
     Już zaś ma oko zbielałe
     Ma pod czapką.
     On moknie w gorzałce.
 687. Pisze jak kura po grzędce.
 688. Plecie co mu ślina na język przyniesie.
 689. Plecie, jak stara baba w lecie.
 690. Płęć sie jak bździna w latarni.
 691. Pluje se do brody (= nie udało mu się, źle na tem wyszeł).
 692. Po deszczu świeci słońce.
 693. Po śmiechu następuje płacz.
 694. Po szkodzie Polak mądry.
 695. Po tobie tam tela, jak po świni w niebie.
 696. Po wojnie sie trupy liczą.
 697. Pociągnął go za kapse (= wystawił wysoki rachunek).
 698. Pod kordem, a boso.

699. Póđz chlebiczku zjem cie, a nie zarobiem cie (= o le-
niwym).
700. Pogłaskał go kijem (= obił).
701. Pokiel ociec bije, to dziura zatyje, lecz jak cudzy
bije, to dziura wygnije.
702. Pole ma oczy, a las uszy.
703. Pole po tela je dobre, po wiela kohóta usłyszeć można
(= tj. pole zbyt oddalone od zabudowań gospo-
darskich nie jest dobre, bo niedogodne).
704. Popatrz sie do nieba, spadnie ci kęs chleba.
705. Porwon psu trawa, kiedy zdechła krowa.
706. Postawić kogo na nogi: 1) rozgniewać kogo, 2) po-
móc komu z biedy.
707. Postawić sie na nogi: 1) oburzyć się, 2) wyjść z biedy.
708. Powiedziałbych cosi (brzydkiego), alechmy tu nie
wszyscy obuci (= dorosli).
709. Potela wisi jabko na jabłoni, aż spadnie.
710. Poprawił sie, jak rzemień w ogniu.
711. Potel źban chodzi po wodę, aż sie rozbije.
712. Poznać głupigo po śmiechu.
713. Poznać po mowie, jak gdo ma w głowie.
714. Poznać ptaszka po pierzu.
715. Poździe zbierać gwoździe.
716. Prawda w oczy bodzie.
717. Precz z parszywą od stada, bo bedzie większa wada.
718. Proszę cie jakoś jagódka o . . .
719. Proszę cie jakoś sto jagódek o . . .
720. Przáciele po cieie, a po mieszku szkrab.
721. Przeca też tam troche człowiekiem wonia (= coś
przecie wart).
722. Przydzie kreska na Matyska.

723. Przyszeł z deszcza pod rynne.
724. Przyjaciela trzeba, jak wody i chleba.
725. Przepadło klepadło!
726. Przez posły wilk nie tyje.
727. Przybyło nas tam (= urodziło się dziecko).
728. Przydzie głupi, co to kupi.
729. Pozdrawiam was na sto razy.
730. Przy pańskim dworze, żywi się gdo może.
731. Przystrzygnał mu na galaty (portki) (= wybił mu).
732. Przyszeł do gotowej miski.
733. Przyszła do nas z kądzielą = przyszła i przyniosła z sobą kądziel (len na krężel owinięty i nicią przy-mocowany), przęślić i wrzeczono (albo kołowrotek) i siedziała przedząc i rozmawiając kilka godzin. To znaczy na wsi (w porze zimowej) tyle, co w mia-stach wizyta.
734. Przygnać do kapsy (= zarobić).
735. Psi głosy, nie idą w niebiosy.
736. Puścił się bez wiosła na morze.
737. Pycha przed upadkiem chodzi.
738. Rada zdrowa, majątność gotowa.
739. Ranny deszcz, a babski płacz, to jedno.
740. Raz nie dycki, kapka nie wszystko.
741. Raz kiepsko, a dwa razy lepsko.
742. Rąbie g . . . pałaszem.
743. Robi się świętym (= niewinnym).
744. Robi się, jakby wody nie umiał zakalić.
745. Robota się nigdy nie przejmie (= nie przebierze).
746. Robota nikomu nie sromota.
747. Rogi mu rosna (= nadyma się, pysznieje).

748. Rośnie jak na drożdżach.
749. Rośnie do pachółka, a nie do kołka.
750. Rośnie ku dziewce, a nie ku śliwce.
751. Róża jak pięknie roście, na gałązkach ma oście.
752. Ruła bez szpiku (= osieł, głupiec).
753. Rzucá groch o ściane.
754. Sagimu (nagiemu) wszędzi zima.
755. Samo sie nic nie zrobi.
756. Schowane wiecy sie nandą (= skradzione).
757. Ściska ściskała, przydzie na to wyskała.
758. Sen mara, Bóg wiara.
759. Siedz w kącie bałamacie, jesiś dobry najdą cie.
760. Skąpy dycki moc traci.
761. Słaby, jak mucha z pomyji.
762. Słońce tak dobrym jako złym świeci.
763. Słowo wiater, pismo grunt.
764. Służ ty panu wiernie, on ci za to pierdnie.
765. Służba pańska na pstrym koniu jeździ.
766. Służba wolność traci.
767. Słysz uchem, a nie brzuchem.
768. Smerdzi jak żyd czoskem.
769. Smerdzi-robótka, a woni-chlebiczek.
770. Śmiały dali zajedzie jak bojący.
771. Śmieje sie jak Filip na jelito.
772. Śmierć. O człowieku, który właśnie umarł mówią:
Wybrał sie na tamten świat; już wycierpiał; już
skonął; już wykalekował; już wyprzagnał; już
wypuścił ducha; już wytchnął; już zamrózzył oczy;
już zasnął; już wywojował; już wyprościł nogi;
już go ni ma; już go śmierć zachwaciła; już sie

- wywrócił; już skończył; już nas odbieg; — pogardliwie: już wyciągnął kopyta, już skapał, już zdech.
773. Śmiga go w kolanie (= nie chce mu się robić).
774. Smół często, szyj gęsto, tak cie będą dziewczki chwalić, kiedy bedziesz dobrze smolić.
775. Snarz wielki łgarz, gdo w nim czyta, szelma bita.
776. Sobota, księdzowa robota.
777. Spórne to jak cierni.
778. Srać do wojny, kiedy szable ni ma.
779. Stało sie: miała panna dziecko (= stało się, co się stać nie miało).
780. Stary, ale jary.
781. Staryś a nie rośniesz (= staryś a głupiś).
782. Starość nie radość.
783. Stary jak świat, a głupi jak cap.
784. Strzeże na to, jak diabeł na dusze.
785. Strzeżonego Pan Bóg strzeże.
786. Strach ma wielki oczy.
787. Sto głów, sto rozumów.
788. Stary człowiek sie małym dzieciom równa.
789. Szterze niemcy, wiertel chmiela: jeszcze im pomocy trzeba.
790. Suche to jak krzan.
791. Stracił sie jako kamfer.
792. Stroi sie jak sojka do Cieplic (= wybiera się długo w drogę).
793. Strzela bez prochu.
794. Suchy jak kómarzy nos.
795. Świecie, świecie, tyś kulaty jako motowidło.
796. Szeł Job po Joba, zostali tam oba.
797. Szła na służbę, a wysłużyła se dziewuche.

798. Szczęści ustało, przyjaciół mało.
799. Szeroko łace (= lata) = poczyna sobie, jest hardy, dumny.
800. Szeroki wszędzi zawadzi.
801. Szkowronkowie mu pole gnoją (= zły gospodarz).
802. Szukał ji po całym rajcu, a ona była na samym kraju.
803. Szuka kijowej maści (= naraża się na kije).
804. Szykowny jak z bronami do lasa.
805. Szykowny jak siedmiomiarna pończocha.
806. Tak to bywa na tym świecie, każdy swoją biedę gniece.
807. Tak trzeba skrąwać, jako może stawać.
808. Tak sie zastrają ktemu żywobyciu, jak głodny ku sra...
809. Tak sie zgniewał, o mało że ze skóry nie wyskoczył.
810. Tego by na wołowej skórze nie spisał.
811. Tego ci potrzeba, jak żydowi szable.
812. Tela wołowych skórek idzie na targ, jako cielęcych.
813. Ten by też zjadł ze psa droba, a jeszcze by sie pytał kaj wątroba.
814. Ten człowiek też musiał w lutryi kul... wygrać.
815. Ten płakał, co pieniądze odbierał (jeżeli je ukradł).
816. Ten sie też dowił na świecie (o umarłym, który całe życie szachraił).
817. Tłucze sie jak Marek po piekle.
818. Tłucze sie jak złe piwo w brzuchu.
819. Tłusty jak kómarzy nos.
820. To dobry człowiek; nic tam o niego.
821. To je człowiek nieobrąbany (= zupełnie nieucywizowany).
822. To je człowiek nieokrzosany (= trochę gładszy od nieobrąbanego).

823. To je cygan, co go czerci widzieli!
824. To je jisto jak słońce na niebie.
825. To są ludzie nic po tem (źli).
826. To je niewierny Tomasz.
827. To je gorszy, jak krakowska śmierć.
828. To je piekielna warzecha! (= podbudzacz do złego).
829. To je świat (= daleko).
830. To je zgrabne, jak dyby to w rękawicach zrobił.
831. To je rzadki płótno, jedna nić sie drugij nie dowoła.
832. To je złoto, co za psem chybają (= rzecz pozornie piękna, w rzeczywistości zaś bez wartości).
833. To już tam mietłą dochynie (= jest blisko).
834. To nie bedzie kosztować takich dziwów (= tak wiele).
835. To sie psu na bude nie godzi.
836. Towarysz w dródze rozmówny, stoi za wózek szmarowny.
837. Trefiła kosa na kamień.
838. Trudno głowe łamać nad prawdą.
839. Trząsał się jak osika.
840. Trzeba chleba i nieba.
841. Trzeba tak, aby wilk był syty a baran cały.
842. Trzeba dycki dzierżec mieszek w garści (= są ciągłe wydatki).
843. Trzeba ufać, a nie zufać.
844. Trzeba sie wziąć do tego z hrubszygo końca (= główną rzecz najprzód zrobić).
845. Trzeba mu dać, bo by dostał pypeć.
846. Trzeba sie też na zadni koła oglądać (= dbać o przyszłość).
847. Ty kogo uważujesz, a siebie zakopujesz.
848. Ty myślisz, żeś je jedyny, a je was jak w lesie czetyny.

849. Tyś mi je ptak na szkubani! (= nie masz nic, jakże ci co wziąć).
850. Tysiąc reńskich pieszo nie chodzi.
851. Trzyma jak martwy w zębach.
852. Twardy, jak z g . . . pyrlík.
853. **U**bogimu dzieciątko, bogatemu cielątko.
854. Uczynj sprawiedliwie: Bogu, ludziom, sobie.
855. Uczony z nieba nie spadnie.
856. Uderz się piętami w rz . . (= śpiesz się).
857. U niego to jakby kamień do wody chynał (= nie wyda tajemnicy).
858. U niego ładnie, jak we świńskim chlewku.
859. Uniosłaby to stroka na ogonie.
860. Upiec placek (= upaść w błoto)
861. Urağa sie kociel garcu, a oba są czarni.
862. Utrzymał mu nos (= nauczył go rozumu).
863. Utrzym ty sobie nos! (= nie mędrkuj, bo temu nierozumiesz).
864. U wdowy chleb gotowy, a u dziewczki prózne chlewki, a u wdowca jak u mrowca (= pełno dzieci).
865. Użyć świata, pokił służą lata.
866. **W**bił do niego, co wlażło.
867. Wbił mu klin do głowy.
868. W brzuch tłusty, w łeb pusty.
869. W czym go widać, w tem go pisać.
870. Wczora była niedzielinka, pendzialeczek nastał, porachuj, porachuj, coś wczora przechlastał (= przepił, przebalował).
871. W domu je pokój, jak je mąż głuchy, a żona ślepa.
872. Wdowa, ludzka pomowa.

873. Wedle stawu grobel.
874. W nocy każda krowa czarna.
875. Weź nogi na ramie (= spiesz się).
876. Więcej trzeba słuchać Boga, niż ludzi.
877. Wiedzą sąsiedzi, jako gdo siedzi.
878. Wielki, jak komarzy nos.
879. Wielki rzeczy wywodzą, kierzy sie zgodzą.
880. Wiele słysz, mało mów, jeśli chcesz, byś był
zdrów.
881. Wilk weźnie i z policzonego.
882. W kapsie, jak dyby wymiółł.
883. Wlecze sie, jak mucha z maślanki.
884. Wrócił na stare śmiecisko.
885. W Rzymie być, a papieża nie widzieć.
886. W studni sie też woda przebiere.
887. Wszędzi mi śmierci czekać.
888. Wszędzi chleb o dwóch skórkach.
889. Wszędzi dobrze, a doma najlepszy.
890. Wszędzi rzycią trzęsie (= wszędzie musi nos wrazić).
891. Wszystko gore na nim (= prędko niszczy ubranie).
892. Wszystko mi to dzieci w kaszy zjadły (= zapomnia-
łem o tem).
893. Wszystko sie to z kaszą zjadło (= zapomniało).
894. Wszyscy ludzie wszystko wiedzą.
895. Wtedy był czert jeszcze małym chlāpcem.
896. Wtedy grabią, kiedy schnie.
897. Wydarzyło sie ślepej kurze zārko.
898. Wygląda jako żaba z kiszki (= kwaśne mlēko).
899. Wygląda, jak dyby go wiatr wydmuchał.
900. Wykomenderowany jak cygański koń.
901. Wypalił mu wole (= dokuczył mu).

902. Wypowiedzianego słowa ni można do gęby wrócić, choćby sztery konie zaprzagnały.
903. Wyska jak sowa.
904. Wysoki progi na moji nogi.
905. Wyszczorza zęby, jak pies na otręby.
906. Wytłukłby na jałowej krowie ciele.
907. Wysypać swoji rozумы.
908. Wyszeł na niwere, na niwery (= zgubił się, zrujnował się).
909. Wywieść kogo po ścieble na kalenice (= fortelem go oszukać, podejść.)
910. Wziąć kogo na przetak, w obmówisko, w porzeczysko (= obmawiać kogo).
911. **Z** czyjigo konia musisz i w postrzód morza śleść.
912. Za złe dobrem.
913. Zapisz se to węgłem w kóminie.
914. Zapomniałech jak na śmierć.
915. Zapłaci mu na święty Nigdy.
916. Zapłaci mu na spotkaniu w niebie.
917. Zastraja sie jak sojka do Cieplic.
918. Zdrowy jak ryba.
919. Z g . . . . bicza nie ukęcisz.
920. Zgore to na nim jak na psie (= kara nie poskutkuje).
921. Z głupim sie nie dorządzi (niedomówi), a z usmarcanym sie nie naje.
922. Zjadło by sie zjadło, kieby z nieba spadło.
923. Z jednego barana nigdy dwóch skór nie drą.
924. Zkąd wziąć, aby nie ukraść?
925. Zlizał talerz jakby umył.
926. Zły jak cierni.

927. Zły jako dula (= gatunek gruszy).
928. Zna się na tem, jak świnia na pietruzielu.
929. Z małego garnuszka prędko przekipi.
930. Z małej iskierki czasem wielki ogień.
931. Z wielkimi panami nie dobrze żartować.
932. Zafantowali mu konia, bo ukrad gążewki (= z małej rzeczy często robi się wielka).
933. Zbzygło (zbełkło) mu z panewki (= nie udało mu się).
934. Za ubogim wszędzi piątek.
935. Za ubogim wszędzi ćma, wszędzi zima.
936. Zaginał darmodał; kup se bedziesz miał.
937. Zależą się gruszki w pieleszu (= doczka się świeczka wieczora).
938. Zawsze ci nejwięcej jedzą, co nejbliżej misy siedzą.
939. Zawsze gorszy biały cygan, niż czarny.
940. Zawsze lepszy sam Pan Bóg, niż jego wszyscy święci.
941. Zbytek się szkodzie równa.
942. Ze żydem trudno do dwierzy.
943. Zdrowy nie potrzebuje lekarza.
944. Znamość kosztuje pieniądze.
945. Z rączki do rączki, aby nie było mierziączki.
946. Żadna kura nie grzebie darmo.
947. Żeńska głowa, bardzo jałowa.
948. Żaden ni może za dwie głowy wisieć.

Treść.

- Aniół 12.
- Baba, żona, kobieta 13, 46, 240, 278, 283, 319, 484, 605, 689, 739, 872, 947.
- Baran 304, 364, 841, 923.
- Bąk 368, 609.
- Beczka 57.
- Bęben 32, 369.
- Bicz 919.
- Bieda 19, 20, 84, 202, 271, 404, 806.
- Błazen 322.
- Bób 45, 178, 400.
- Bóg 22, 28, 29, 30, 34, 128, 129, 130, 215, 220, 245, 268, 274, 281, 311, 316, 320, 321, 339, 352, 361, 391, 404, 414, 415, 460, 673, 758, 785, 854, 940.
- Bogaty 31, 117, 350, 473, 567, 853.
- Bojaźń 32.
- Boleść 33, 96, 529, 587.
- Bót, obuwie, obuty 107, 325, 370, 431, 657.
- Brat 385, 401.
- Broda 691.
- Brona 804.
- Brzuch 203, 259, 470, 767, 818, 868.
- Brzytwa 354, 614.
- Buk 20, 163, 599.
- Bździna 690.
- Cap 57, 783.
- Cena 39.
- Cesarz 300.
- Cielę 19, 401, 473, 720, 853, 906.
- Ciernie 777, 926.
- Cnota 362, 444.
- Córka = cera 340, 572.
- Cygan 111, 176, 823, 900, 939.
- Czapka 523, 606.
- Czarownica, czary 59, 150.
- Cześć 126.
- Człowiek 28, 59, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 292, 461, 462, 463, 820, 821, 822, 825, 854, 894.
- Chałupa 53, 72, 77.
- Chleb 11, 44, 224, 229, 230, 243, 284, 300, 315, 517, 525, 563, 566, 599, 619, 620, 633, 646, 699, 704, 724, 769, 840, 864.
- Chlów 858, 864.
- Chłop 45, 46, 47, 297, 319, 449, 549, 615.
- Chory 55.
- Chydrość 59.

- Dar 126.
 Deszcz 398, 692, 723, 739.
 Diabeł, czart 12, 29, 70, 76, 146,
     165, 210, 268, 275, 278, 281,
     283, 319, 360, 379, 399, 413,
     464, 502, 582, 784, 823, 895.
 Dług 483, 634, 674.
 Dobrze 74, 150, 151, 156, 157.
 Drabina 57, 206.
 Droga = cesta 207, 418, 476.
 Drożdże 748.
 Drzewo, drwa 24, 42, 282, 412,
     505, 530, 599, 664.
 Dom 19, 77, 234, 243, 453.
 D . . . , rz . . 41, 87, 181, 240,
     306, 402, 423, 449, 533, 618,
     856, 890.
 Duch, dusza 2, 65, 167, 429, 654,
     772, 784.
 Dudy 349.
 Dych 7, 484.
 Dzieci 485, 788, 853, 892.
 Filip 602, 771.
 Flaki 247.
 Gady 134.
 Gajdy 45.
 Gardło 33.
 Garnek 565, 575, 861, 929.
 Gęba, pysk, paszczeka 125, 194,
     225, 229, 471, 479, 480, 482,
     513, 611, 669, 681.
 Gęś 26, 454.
 Głód 115, 133, 178, 265, 284,
     386, 399, 400, 808.
 Głowa 87, 91, 101, 250, 285, 302,
     311, 472, 478, 483, 489, 509,
     547, 603, 627, 659, 713, 787,
     838, 947, 948, 987.
 Głupi 86, 90, 107, 108, 286, 287,
     288, 289, 491, 494, 531, 629,
     712, 728, 921.
 Gość 550, 551.
 Gospodarz 112.
 Gorzałka 293, 294, 467, 593, 686.
 Grabie 394, 473, 474, 896.
 Grajcar 295, 591.
 Grobla 873.
 Groch 62, 221, 382, 476, 753.
 Gruszka 665, 937.
 G 14, 118, 124, 174, 255,
     457, 742, 852, 919.
 Hana 640, 641.
 Hybel 670.
 Jabłoń, jabłko 541, 709.
 Jajo 492.
 Jaskółka 621.
 Jeź 192, 621.
 Język 98, 362, 598, 688.
 Jodła 57.
 Iskra 930.
 Kabat 24, 260.
 Kalendarz 383.
 Kamień 224, 498, 837, 857.
 Kapelusz 285, 311.
 Kapusta 62, 112, 384.
 Kara 16, 154.
 Karczma 281.
 Kasza 345, 892, 893.
 Kat 376.
 Kiełbasa 457.
 Kiermasz 41, 600.

- Kieszon = kapsa 39, 257, 385,
473, 496, 611, 649, 667, 734,
882.
- Kij 214, 321, 497, 700, 803.
- Klamka 179.
- Kłamstwo 73.
- Klarynet 481.
- Klin 408, 867.
- Kłos 156.
- Kogut 409, 410, 411.
- Kołacz 18, 329.
- Komar 180, 794, 819, 878, 902.
- Koń 67, 141, 148, 419, 487, 608,
609, 636, 765, 900, 911, 931,
932.
- Koniec 169, 395, 844.
- Kopaczka 354.
- Koronki 86.
- Kosa 837.
- Kośnica 253.
- Kość 598, 603, 604.
- Kościół 158, 328, 420, 672.
- Koszula 24, 181, 221.
- Kosz 373.
- Kot 318, 427.
- Kowal 316, 421, 512.
- Koza 173, 507, 530.
- Kożuch 164, 653.
- Kraj 71, 135.
- Kraków 583, 827.
- Krew 422, 546.
- Krowa 171, 355, 406, 706, 874,
906.
- Kruk 424.
- Krzywda 40, 378, 452.
- Krzywy 120.
- Kuba 352, 426.
- Kucharz 123, 276.
- Kura 54, 389, 492, 524, 687,
897, 946.
- Kuropatwa 459.
- Kurwa 317.
- Las 25, 191, 537, 569, 590, 664,
702.
- Lato 621, 623.
- Lenistwo 153, 225, 433, 434, 435,
436, 437, 943.
- Lekarstwo 117, 296, 521, 593.
- Lis 57, 390.
- Lustro 504.
- Łakomstwo 10, 29, 355, 465, 466.
- Łgarz 383, 468, 469.
- Łyżka 4, 652.
- Mądry 489, 490, 491, 492, 493,
494.
- Majątek 145.
- Martwy 140, 851.
- Masło 475.
- Matka 232, 330, 340, 572, 626.
- Miara 331, 495, 536.
- Miotła 616, 833.
- Michał 22.
- Miska 109, 162, 503, 732, 938.
- Miech, mieszek 69, 159, 213, 259,
385, 401, 427, 439, 554, 596,
720, 842.
- Młodość 263, 265, 266, 499.
- Motyka 23.
- Mucha 21, 398, 508, 644, 761,
883.
- Mur 61, 509.
- Mydło 12, 562.

- Myśl 60, 638.
 Mysz 267, 318.
 Nagi 66, 754.
 Nauka 72, 95, 262, 396.
 Nęcza 44, 49, 538.
 Niebo 5, 308, 570, 695, 704, 735,
 840, 855, 916.
 Niedźwiedź 526, 588.
 Nienasycony 52.
 Niepewny, nieokreślony 8, 9.
 Noc 214, 255, 874.
 Noga 44, 72, 173, 250, 333, 419,
 481, 707, 875, 904.
 Nogawica 548.
 Nos 38, 169, 188, 356, 508, 564,
 579, 644, 819, 862, 878.
 Nóż 610, 614, 618, 619, 620.
 Obiecanki = obiecki 628, 629.
 Ocet 326.
 Ogon = chwost 388, 789.
 Ojciec 232, 338, 572, 630, 701.
 Oko 91, 138, 139, 213, 259, 310,
 424, 448, 632, 636, 686, 687,
 688, 702, 716, 772, 786.
 Otręby 218, 905.
 Owies 327.
 Palec 309, 258.
 Pan 116, 170, 336, 388, 449,
 624, 632, 636, 676, 677, 764,
 765, 931.
 Panna 317, 730, 779.
 Papież 885.
 Pchła — błęcha 122, 608.
 Pieczka 57.
 Piekło 27, 175, 429, 487, 544, 817.
 Pień 338, 341.
 Pieniądze 149, 166, 251, 428,
 442, 538, 642, 647, 661, 815,
 944.
 Pięta 186, 856.
 Pies 6, 11, 35, 388, 457, 479,
 525, 559, 560, 571, 592, 684,
 685, 705, 735, 813, 832, 835,
 905, 920.
 Pijak, pijaństwo 467, 686.
 Pióro 57.
 Płacz 693.
 Płonki 192.
 Poddany 116.
 Pogoda 15.
 Pokrzywa 66.
 Polak 694.
 Pole 73, 702.
 Pozdrowienie 729.
 Praca 18, 50, 82, 117, 168, 244,
 332, 436, 572, 745, 746, 776.
 Prawda 81, 594, 716, 838.
 Probóstwo 56, 158.
 Przetak 127.
 Przeznaczenie 85, 97, 99, 100,
 102, 106.
 Przygoda 37, 277.
 Przyjaciół 167, 271, 277, 386,
 401, 720, 724, 798.
 Przypadek 1.
 Pszenica 111.
 Ptak 273, 556, 613, 621, 714,
 849.
 Rada 149, 231, 738.
 Rak 203, 305.
 Rano 45, 196, 215, 325.

- Ręka 134, 258, 473, 477, 667, 945
 Róg 44, 172, 561, 651, 747.
 Równość 63.
 Rozum 13, 87, 90, 144, 147, 199, 251, 274, 287, 302, 522, 643, 666, 787, 907.
 Ruś 50.
 Ryba 379, 568, 918.
 Rydz 450.
 Rzemień 157, 710.
 Rzeszoto 471, 617.
 Rzym 885.
- Sadło 200, 286.
 Sak 17, 568.
 Sanica 148.
 Serce 98.
 Ściana 217, 437, 640, 641.
 Siedlak 438, 599.
 Siekiera 482, 645.
 Siostra 401.
 Skóra 48, 157, 232, 809.
 Skrzydło 372.
 Ślabikarz 470.
 Ślepy 179.
 Ślinka 303.
 Słoma 451, 477, 576, 654.
 Słońce 3, 23, 692, 762, 824.
 Słota 35.
 Sługa 388, 763, 764, 765, 766, 797.
 Śmiech 693, 712.
 Śmierć 55, 148, 153, 279, 346, 348, 440, 451, 555, 655, 772, 887, 914.
 Smoła 197.
- Śnieg 501, 520.
 Sokół 540.
 Sowa 540, 903.
 Spodnie = galaty 46, 731.
 Starość, stary 20, 57, 119, 263, 265, 266, 320, 422, 499, 780, 781, 782, 783, 788.
 Stodoła 93, 267.
 Suknia 46.
 Świat 57.
 Świnia 172, 218, 386, 561, 678, 695, 858, 928.
 Swieca 57, 158.
 Syn 329, 338, 630.
 Szczodry 29, 48.
 Szelma 39, 383, 775.
 Szopa 478.
 Szyszka 297.
 Szydło 504.
 Szperka 112.
- Taléř 110, 925.
 Tytuń (tabaka) 203, 592.
- Ubogi 31, 117, 350, 514, 535, 592, 853, 934, 935.
 Ucho 101.
 Używanie światła 47, 865.
- Wartość 94.
 Wątroba 813.
 Wesz 290, 366.
 Wdowa 864, 872.
 Wiatr 639, 763, 899.
 Wiedeń 287, 290.
 Wieża 206.
 Wilk 32, 68, 438, 507, 537, 569, 625, 726, 841, 881.

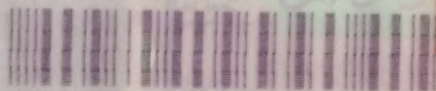

- Wisła 517.
Włosy 13, 147, 483.
Woda 15, 17, 64, 127, 393, 486,
501, 562, 575, 637, 648, 652,
653, 711, 724, 744, 857, 886.
Wół 19, 182, 351, 359.
Wóz 89.
Wróbel 111, 459.
Wrona 387, 401, 612.
Wrota 182.
- Zając 58, 137, 171, 677.
Zęby 229, 362, 436, 851.
Zięć 329.
Ziemniak 340.
Złodziej 160, 246, 522, 535.
Złoto 553.
Zysk 125.
Żaba 61, 898.
Żyd 404, 686, 768, 811, 942.
Żyto = reż 543.
Żywot 451.

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

849 S 195

001-000849-00-0